

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(8:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1912, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

Nr 3 Mars	<i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.	Redaktör: Anna Lindhagen.	Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.	1912

Motioner i riksdagen.

Nattarbetsförbud även för män.

Denna från såväl allmänmänsklig som från kvinnors arbetsförhållandens

synpunkt synnerligen viktiga fråga föreligger nu åter såsom motion. Den är undertecknad av Carl Lindhagen, Hj. Branting, Herm. Lindqvist, F. W. Thorsson, A. J. Christierson, E. Palmstierna, Nils Persson, Värner Ry-

dén och Viktor Larsson. I motionen hemställes följande: att riksdagen ville hos kungl. maj:t anhålla, 1:o att initiativ från svensk sida måtte tagas till internationell överenskommelse om förbud även mot mäns

Skulptur av MEUNIER.

Skulptur av RUTH MILLES.

användande till nattarbete inom industriella och angränsande arbetsområden, där det ej måste äga rum av tekniska skäl eller i den allmänna välfärdens intresse, ävensom för sådant ändamål framlägga saken för den officiella internationella konferens för arbetareskydd, som skall hållas uti Zürich i september 1912;

2:o att ärendet oavsett detta måtte i erforderliga delar ofördröjligen beredas för Sverges vidkommande samt förslag framläggas till lagstiftning, som utan avvaktan på och oberoende av internationell konvention kan vara av förhållandena påkallad.

Motionens motivering och statistik delgives härmed så gott som i sin helhet, då denna giver bästa uttrycket för vilken viktig lagfråga med denna motion är framförd.

"I den kamp för folkhälsan, som framkallats genom industrialismens fortgående inkräktning på vilotimmarna, har uppställts bland annat dels ett upprätthållande av det i folkmedvetandet ingående kravet på en vilodag i veckan och dels respekt i möjligaste mån för den naturlag, som bjuder att arbetet skall äga rum om dagen och icke om natten.

Enligt den av kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik år 1911 utgivna publikation över arbetstidens längd inom industri och hantverk i Sverige — en statistik, som dock ej blir fullt exakt i fråga om nattarbetet därför, att i de utsända formulären ej räknats med denna sak särskilt — förekom ordinarie nattarbete vid 2,875 arbetsställen och för 48,618 arbetare, utgörande 14,1 procent av samtliga vid undersökningen redovisade arbetare. Inom den egentliga industrin (arbetsställen med 10 arbetare och däröver) var detta fallet beträffande 1,105 arbetsställen och 44,157 arbetare, inom den mera hantverksmässiga driften (arbetsställen med 1 till 10 arbetare) beträffande 1,770 arbetsställen och 4,461 arbetare. Av antalet arbetare kommo på skogsbruk 2,180, gruvdrift 4,377, annan brytnings- och upptagningsindustri 27, närings- och nyttningsämnesindustri 2,336, textilindustri 42, beklädnadsindustri 1,126, läder-, hår- och gummivaruindustri 37, trävaruindustri 6,390, trämasse- och pappersindustri 8,317, grafisk industri 353, malmförädlingsindustri 10,603, metallindustri 1,483, maskin- och skeppsbyggnadsindustri 366, jord- och stenindustri 2,159, kemisk-teknisk industri 591, byggnadsindustri 421, belysnings- och vattenledning m. m. 810.

Utom detta ordinarie nattarbete förekommer också en myckenhet tillfälligt nattarbete på övertid, om vars omfattning statistiken dock av ovan angiven grund ej lämnar några närmare upplysningar.

Mot ett förbud för nattarbete i industriella och angränsande yrken, där det kan undvikas, samt en reglering av detsamma i andra fall plägar invändas, att frågan ej kan upptagas här i landet annat än i anslutning till en internationell överenskommelse. En ensidig åtgärd i sådant syfte för ett land och särskilt för ett litet land som vårt, skulle, menar man, minska dess konkurrenskraft på världsmarknaden. Lagutskottet uttryckte detta de två sista åren så, att "det måste vara av vikt för det ena landet, att ej genom

en för snävt avfattad lagstiftning för sig begränsa eller upphäva möjligheten att frambringa sina produkter till samma låga pris som de konkurrerande lärderna".

Man ser här liksom överallt annorstädes i den officiella statsuppfattningen, hurusom profitens intressen ohöjdt gå före människornas. Själv antagandet bygger emellertid endast på en obestämd fruktan, samt strider mot erfarenheten och sakens natur.

Vid förra riksdagen erinrades i första kammaren om det bekanta förhållandet, att lagstiftningen i England om förbud från slutet av 1840-talet för kvinnligt nattarbete i bl. a. textilindustrin medförde befrielse från nattarbete särskilt i nämnda industri även för de manliga arbetarna, när man där ej kunde undvara kvinnornas speciella fallenheter. Ingen har kunnat påstå, att den engelska textilindustrin härigenom skadades i sin konkurrens med utlandet. Vid den internationella socialistiska arbetarkongressen i Köpenhamn 1910 framkommo i kommissionen för social lagstiftning skarpa uttalanden mot de undanflykter för en effektiv lagstiftning till skydd för arbetarnas liv och hälsa, som på ovan nämnda grunder gjorde sig gällande från de styrandes sida i olika länder. Rätta förhållandet återgives nog i den av nämnda kongress antagna resolutionen om arbetarskyddslagstiftningen, där det heter, att "trots de många förhandlingarna presterades ytterst litet positivt av lagstiftningen, emedan de härskande klasserna av fruktan för att skadas motverka arbetareskyddet, ehuru ingen förvärvsgren i något land skadats därav, utan fastmer höjandet av arbetarnas hälsa och arbetsprestation bringar den allmänna kulturen och även arbetsgivareklassen en fördel".

Uti motionerna vid senaste riksdagarna har emellertid yrkats att det begärda ingripandet skulle ske eventuellt efter inledda internationella förhandlingar. Det har icke varit möjligt att få detta uppmärksammat, utan avslag har alltid yrkats bland annat även på ovan nämnda grund.

Nattarbetet är, som sagt, även för männen en skadlig inrättning av industrialismen. Spörsmålet är ock en sak för sig vid sidan av normalarbetsdagen och upptages därför såsom sådan i arbetarkongressernas resolutioner om arbetareskyddslagstiftningen. Resolutionen av år 1910, varom ovan talats, slutar ock med en uppfordran till alla länders arbetare "att bryta de härskande klassernas motstånd samt erövra ett verksamt arbetareskydd genom en ständig agitation och en märklig utvidgning av sina politiska och ekonomiska organisationer".

Den svenska fackliga arbetareorganisationens kongress år 1906 beslöt i frågan bland annat uppmana socialdemokratiska riksdagsgruppen att inför riksdagen framlägga förslag om för-

bud för nattarbete för de arbetargrupper och industrigrenar, där det ej av tvingande omständigheter nödvändiggöres.

Förutom i främsta rummet frågans förenämnda stora vikt i och för sig föreligger en speciell anledning att nu återupptaga spörsmålet om männens nattarbete. Ingen lär nämligen bestrida att, då i en fabrik sysselsättas både män och kvinnor, det blir svårt att tillfredsställande ordna arbetet, därest beträffande arbetstiden är att iakttaga olika skyddsbestämmelser för vardera könet. Men betänkligare är att det dessutom länder kvinnorna till förfång i sin utkomst, då de ensamma äro skyddade, när deras arbetskraft då stundom blir mindre begärlig. Även av denna anledning bör regleringen av männens nattarbete komma så snart efter kvinnornas skyddslagstiftning som möjligt, då nu tyvärr icke, som vederbort, saken ordnats samtidigt för alla vuxna personer utan skillnad till kön. Man möter här ofta den invändningen, att detta skulle vara att göra gällande en rent abstrakt likställighetssynpunkt. Det är dock icke så, ty kvinnliga arbetares rätt att kunna existera eller att ej få sina utkomst-möjligheter försämrade är ett praktiskt och mänskligt spörsmål.

Nu har vidare inträffat, att vid en arbetarskyddskonferens av regeringsombud och delegerade för de internationella arbetareskyddsföreningarna, hållen år 1910 i Lugano, beslutats att nästa stora fråga i den internationella arbetarskyddslagstiftningen skulle vara fastställandet av en normalarbetsdag enbart för kvinnliga industriarbetare, varom utredning skall ske och sedan härom en ny konvention åstadkommas. De svenska ombuden, som personligen vore ivriga anhängare av en arbetarskyddslagstiftning ensidigt för kvinnor, gjorde ingen opposition mot en dylik uppfattning, som obesuren kommer att allt mer inkräkta på kvinnornas utkomst-möjligheter. Vid den nya konferens av nämnda slag, som skall äga rum i Zürich september 1912, väntas denna fråga om normalarbetsdag för kvinnor eventuellt komma på dagordningen.

Det förtjänar erinras om, att med hänsyn till dessa ensidiga tendenser i regeringslagstiftningen vid 1910 års internationella arbetarkongress beslöts i resolutionen om arbetarskyddslagstiftningen uttryckligen betona, att kongressens krav i arbetarskyddslagstiftningen gällde för alla arbetare "utan skillnad till kön", en skillnad som för övrigt ingen föregående arbetarkongress förordad på något sätt. Bland dessa krav var, som sagt, även "förbud mot nattarbete utom där det enligt arbetets natur måste äga rum av tekniska skäl eller i den allmänna välfärdens intresse". Vid 1911 års svenska arbetarkongress infördes i programmet av samma anledning: "Arbetarskyddslagstiftningen genomföres, då så kan ske, utan skillnad till kön".

Därefter hänvisas till kvinnokongressens resolution i frågan år 1911.

* * *

Ur den för kvinnors arbetsförhållanden även viktiga motionen om ändring av förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid av **Lindhagen** anföres följande:

"Det är av stort intresse att iakttaga, vilket inflytande den kvinnliga rösträttsfrågan

haft i detta fall. I Sverige var kvinnornas rösträtt år 1909 en ovisst framtidssak. Man fästade där icke det ringaste avseende vid förenämnda önskan.

Samma år framlades emellertid både i Norge och Finland förslag om reglering av nattarbete ensamt för kvinnor.

I Norge, där kvinnorösträtten var nyss antagen, men ännu icke tillämpad, delade sig ungefär lika många medlemmar av stortinget mot som för lagen i dess ensidiga skick med någon rösts överväkt för den förra ståndpunkten.

Om det finska förslaget, som förbjöd industriellt nattarbete för kvinnor i allmänhet, utom då arbetet ordnats i åtta timmars varandra regelbundet avlösande skiften, yttrade lantdagens socialutskott: "Enär stora sanitära missförhållanden vore en följd av längre tids nattarbete för såväl kvinnor som män och då det dessutom i särskilda industrigrenar, där arbetare av vardera könet äro samsatta, bleve svårt att på tillfredsställande sätt ordna arbetet, om beträffande arbetstiden för vardera könet olika skyddsbestämmingar vore att iakttaga, har utskottet velat utsträcka bestämmingarna om inskränkning av nattarbete även till fullvuxna män". På utskottets hemställan antogs också en lag, som reglerade nattarbetet för både män och kvinnor. I den punkten voro så gott som alla inom lantdagen eniga. Men så var i Finland också den kvinnliga rösträtten både genomförd och tillämpad och kvinnor sutto i lantdagen."

I motionen redogöres vidare för lagens verkningar i den mån denna är känd samt angående de dispensansökningar, som avslagits och beviljats, varför redogörelse influtit i Morgonbris spalter.

I motionen hemställes:

att riksdagen ville hos k. m:t anhålla

1:o) om ett på närmare undersökning grundat förslag till ändringar tills vidare i lagen om förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909 i syfte att lagen ej må verka till skada för kvinnor å arbetsmarknaden.

2:o) för sin del antaga följande författning:

"Förutom de i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909 till förmån för industrin och råvaran tillåtna undantag från lagens bestämmelser, må undantag från sagda bestämmelser i erforderligt avseende medgivas även till förmån för arbeterskor, då sådant av dem önskas och kan antagas lända dem till fördel. Undantag, som nu sagts, må tillståndas under ett kalenderår sammanlagt efter dagsberäkning högst en vecka av arbetsgivaren med skyldighet att anmäla saken för bergmästare eller yrkesinspektören, högst två månader av bergmästare eller yrkesinspektören, högst fyra månader av kommerskollegium och längre tid eller tills vidare av konungen.

Denna lag skall genast träda i kraft och gälla tills vidare intill den 1 juni 1915."

* * *

Steffens motion om skrivelse till k. m:t om några önskemål i sammanhang med fattigvårdskommitté-

téns uppdrag innehåller en ingående motivering och bör naturligtvis kunna bli av stor betydelse, då denna kommittés uppdrag, för att något mer djupgående kunna råda bot på fattigvårds- och barnavårdsförhållandena, bör vidgas.

Petitioner till regeringen på nyåret 1911 samt motion av Rydén förra riksdagen avsågo att vidga kommitténs uppdrag i så avseende, att den skulle kunna framlägga förslag till lag innehållande effektivare bestämmelser till skydd för ensamstående mödrar och deras barn.

Vad Steffen genom sin motion önskar att riksdagen må ytterligare giva kommittén i uppdrag att taga i övervägande är:

"dels behovet av de lämpliga formerna för en konsultativ och inspekterande central fattigvårdsmyndighet, med uppgift såväl att tillhandagå de kommunala fattigvårdsstyrelserna med alla upplysningar och råd i juridiska, administrativa, hygieniska och pedagogiska frågor, som de kunna påfordra som ock att öva uppsikt över efterlevnaden inom alla landets kommuner av för fattigvårdsstyrelsernas verksamhet gällande lagar och förordningar;

dels behovet av all den offentliga barnavårdens skiljande från fattigvården samt behovet av en centralisation eller sammanorganisering av all den offentliga barnavården i riket;

dels behovet av legala bestämmelser, som ställa utom allt tvivel, att föräldrar kunna fränkännas sin målsmansrätt över sina barn, då denna målsmansrätt visar sig vara ett oöverstigit hinder, i stället för ett tjänligt medel, för uppnåendet av samhällets minima av barnavård."

* * *

Rydéns ena motion om oäkta barns rätt går ut därpå.

att riksdagen ville i skrivelse till kungl. maj:t anhålla om förslag till sådan förändring i arvslagstiftningen, att s. k. oäkta barn må ärva fader och fädernesfränder.

I motiveringen till denna motion påvisas de utom äktenskapet födda barnens svåra ställning i allmänhet och hänvisas till de motioner motionären förra året väckte i detta ämne.

I sammanhang med denna motion må nämnas att ett förslag om oäkta barns arvsrätt även efter fader, framlades vid barnavårdsmötet i Stockholm förra året av borgmästare Petterson.

I sin motion säger Rydén följande:

"Emellertid synes det uppenbart, att även efter genomförande av dessa reformer så mycken orättvisa kvarstår gentemot de utom äktenskapet födda, att man ej bör slå sig till ro här. I främsta rummet tänker jag härvid på arvsrätten. En lång kamp måste föras, innan lagstiftningen i Sverige ens vill erlänna, att de s. k. oäkta finge ärva sin mor. I den delen segrade dock till slut det till synes solklara rättfärdighets-

kravet. Däremot kvarstår ännu den orättvisan, att de "oäkta" ej få ärva sin fader."

* * *

I **Rydéns** andra motion om oäkta barns rätt hemställes om utredning ang. lämpliga åtgärder för att s. k. oäkta barn må tillförsäkras rätten att erhålla vetskaper om sina föräldrar.

Motionären redogör för de upprepade gånger denna fråga har varit föremål för riksdagens prövning.

"Det vill emellertid synas, som om vissa reformer voro dömda att stranda på det negativa motståndet hos en del myndigheter. Ännu sex år efter ett enhälligt ingripande från riksdagens båda kamrar står lagstiftningen på samma ståndpunkt som för snart ett och ett halvt århundrade sedan.

Å andra sidan kan måhända detta medföra, att frågan nu kan lösas efter vidare linjer än de i 1906 års riksdagskrivelse. I den erkändes de "oäkta" rätt till mor. Måhända är tidpunkten nu kommen, då steget kan tagas fullt ut, så att även faderns anonymitet gentemot sitt barn kan avskaffas. I de talrika resolutioner, som en mängd kvinnoförningar avfattade under diskussionen om 1906 års riksdagsbeslut, uttalades allmänt följande: "Lagen om anonymitet för moder skall upphävas, emedan rättvisan mot barnet kräver detta, men som barnet ock har rätt till fader, skall faderns namn ävenledes uppgivas och kan åläggas att jämt modern bära ansvaret för barnets vård och uppfostran." Riktigheten och rättvisan i dessa uttalanden låra icke kunna med sakska bestridas."

* * *

I **Sandlers** motion om förhöjt anslag till vissa kvinnliga folkhögskolekurser begäres:

att riksdagen måtte besluta att till kvinnlig kurs, som pågår samtidigt med manlig folkhögskola under minst 20 veckor med särskild undervisning i de ämnen, där sådant erfordras, må kunna beviljas högst 3,500 kronor.

I motionen anföres följande ur svenska folkhögskolans lärareförenings skrivelse till kungl. maj:t:

"Större höjning (än till 2,700 kronor) har dock mötet ansett erforderlig beträffande den kvinnliga folkhögskola, som pågår under vintern samtidigt med manlig, dock med väsentlig skild undervisning. För sådan kurs har hittills ej erhållits mer än 1,000 kronor i statsbidrag. Enligt samstämmigt yttrande från de föreståndare, som leda dylika samskolor, äro utgifterna för dess kvinnliga kurs vida större än för en fristående kvinnlig folkhögskola på tre månader. Anordnandet av en kvinnlig skola vid sidan av och samtidigt med en manlig medför behovet av betydligt ökade lokaler för undervisningen och för de kvinnliga elevernas inkvartering — dessa kunna ej lämpligen bo annat än under skolans tak. Samskolorna pågå längre än sommarkurserna, ofta över 6 månader, och den kvinnliga lärarpersonal, som därvid är anställd (handarbetslärarinnor, lärarinna i huslig ekonomi med flera) måste engageras med proportionsvis högre löner än den, som undervisar vid de kvinnliga sommarkurserna, för vilken denna undervisning stundom är en bisysselsättning. Å andra sidan kan man i den del av landet, där de flesta samskolor förekomma (de äro för närvarande 10), nämligen Norrland, ej förlägga den kvinnliga folkhögskolan till sommaren, enär lantbefolkningen under den tid ej kan undvara sin kvinnliga arbetskraft. Mötet ansåg för sin del, att anslaget till kvinnlig folkhögskola, som påginge samtidigt med manlig minst 20 veckor, borde sättas till 3,500 kr."

Från Tyskland.

Semester för arbetare.

En undersökning inom tyska textilindustrin.

För det stora flertalet av arbetareklassens män och kvinnor existerar begreppet semester knappast annat än omedelbart förknippat med nöd och umbäranden av alla slag. I vanligaste fall är arbetarens "semester" ingen välkommen vilotid, som kan skänka honom nya krafter att upptaga kampen för tillvaron, utan den motses i regel med bekymmer och ängslan, då den kommer i form av arbetslöshet genom lockouter, strejker, sjukdom e. dyl.

I vårt land åtnjöto år 1907 — enligt tillgänglig statistik — omkring 15,000 arbetare inom olika yrken genom avtal bestämd längre eller kortare semester och denna siffra utgör icke mer än omkring 5 % av hela antalet av avtal berörda arbetare. Inom våra största och på samma gång mest hälsofarliga industrier, vilkas arbetare således framför andra behövde ferier för att vila sig och hämta krafter, t. ex. textilindustrin, förekommer ingen som helst ledighet. De svenska arbetarnas semesterförhållanden äro således allt annat än lysande.

I utlandet och särskilt i England ha arbetarna hunnit betydligt längre, då det gällt att genomföra semesterleden. Att de lyckats få sina krav på en berättigad vilotid beviljade, beror dock icke så mycket på arbetsgivarnas humanitetskänsla som på de starka arbetareorganisationerna, som vetat genomdriva sina fordringar.

Inom den engelska textilindustrin bl. a. äro ferierna nästan genomgående så ordnade, att driften å de olika industriorterna avstannar för en eller två veckor. Under årets lopp inbetala arbetarna avgifter till en semesterfond och denna delas sedan vid semesterns början, varjämte semesterlönen utbetalas i förskott. Så långt ha icke kontinentens arbetare kommit ännu, men de arbeta dock energiskt på att erhålla några dagars avlönad ledighet om året. I det tyska fackliga centralorganet "Correspondenzblatt" redogör en av tyska Textilarbetareförbundet funktionärer Karl Rössel för hur semesterförhållandena ställa sig för textilarbetarna i Tyskland, Österrike, Holland och Schweiz. Från Österrike meddelar sekreteraren i Österrikes Textilarbetareförbund, att där existerar inga som helst avlönade ferier. Ungefär liknande äro förhållandena i Holland. Där finnes en fabrik, som beviljar 3 fria dagar på året. Och det är allt! I Schweiz äro förhållandena något bättre. Rapporterna därifrån meddela, att antalet fabriker, vid vilka ledighet med full avlöning införts, är i ständigt stigande, ehuru det torde dröja länge in-

nan alla arbetare kunna komma i åtnjutande av en berättigad semester.

För att erhålla exakta uppgifter om hur de tyska textilarbetarnas semesterfråga är ordnad utskickade det tyska Textilarbetareförbundet ett cirkulär till de olika förbundsavdelningarna med förfrågan huruvida medlemmarna hade semester eller icke. Från endast 26 av de 350 avdelningarna kommo jakande svar. Tar man sedan del av hur många arbetare å var och en av dessa 26 platser som åtnjöto semester, finner man att siffran icke är för hög. Arbetsgivarna ha uppställt många betingelser för dem av sina arbetare, som skola få förmånen av ledighet. En av dessa betingelser är att de oavbrutet arbetat på en och samma fabrik under en längre eller kortare följd av år. På endast tre platser beviljades semester efter endast ett års anställning. Fem år tycks vara minimum, ty vid 9 fabriker av de 26 är detta den stadgade anställningstiden, efter vilken semester gives. På fyra platser anser arbetsgivaren att efter 10 års oavbrutet arbete kan ju tre dagars ledighet ha fog för sig, och på lika många måste arbetaren tråla i 25 år för att få vila sig riktigt i fyra dagar. Ett ypperligt bevis på arbetsgivarnas omsorg och deltagande för sina arbetares hälsa och liv! Vad antalet semesterdagar beträffar överstiger det icke sex. En, två och tre dagars semester äro vanligast. På ett ställe är semestertiden förlagd till pingstveckan och på ett annat få arbetarna ferier under pannrengöringen. En firma beviljar semester på sommaren mot det att under vintern arbetstiden på lördagarna förlänges. Vid flera fabriker är beviljandet av semester ytterst godtyckligt och planlöst. En arbetsgivare tycks hylla satsen "ge och ta igen", ty om någon av hans arbetare skulle genom sjukdom e. dyl. bli förhindrad att arbeta under en tid av sex veckor förlorar han rätten till semester och får börja räkna åren på nytt igen. Men de, som stå i tur att erhålla semester och ej begagna sig av den, erhålla i alla fall halva semesterlönen.

Av de utdrag ur Rössels intressanta artikel, som här ovan återgivits, framgår tydligen, att de tyska arbetsgivarnas frikostighet och benägenhet att tillmötesgå sina arbetares berättigade krav icke är så överdrivet stor. Till den uppfattningen bidrar också upplysningen att på flera av de 26 platserna har semestern framtvingats av arbetarnas organisation. I nästan alla andra fall har semestern karaktär av en frivillig gåva, som arbetsgivaren när som helst kan taga tillbaka, utan att arbetarna kunna göra någonting för att hålla på sin rätt.

Så ungefär ställa sig de tyska textilarbetarnas semesterförhållanden. De äro icke lysande i och för sig, men bli det i jämförelse med de svenska textilarbetarnas. Men så äro också de tyska textilarbetarna samlade i en stark or-

ganisation, som icke endast skapat sina medlemmar bättre ekonomiska förhållanden utan även berett dem en hel del andra förmåner. Vad våra så ytterst uselt avlönade textilarbetare, och en hel del andra med dem för övrigt, angår, måste de främst genom en stark organisation söka tillkämpa sig löner, som något så när motsvara deras tunga hälsofarliga arbete. Samtidigt kunna de dock börja arbeta för att erhålla en semester, som icke är liktydig med hunger och elände, utan som blir vad den skall vara: ett angenämt avbrott i den tunga kampen för tillvaron.

Anna-Lisa Hansson.

Litteratur.

Hammarlag av Johan Olov. Frams förlag, 50 öre.

Proletärdikter av en proletär! Och inte en av de sämsta. De äro friska och hurtiga alla, och det finns över alla skaldestyckena ett något, som vittnar om att det är hört och sett det som här formats i diktade ord. Inte för inte heter det lilla häftet *Hammarlag*. Järnarbetare är dess författare och Järnarbetaren har varit det organ, där denne oftast tumlat sin pegas. Bra synes anmäla de satiriska dikterna, exempelvis den om *Brukets fria doktor*, som inte gör lång process med sina offer, utan helt kort och gott frågar dem efter namnet samt tillfogar följande tirad: »Har du öppning? Hosta! Gapal! Du får medicin! Adjö!» Detta omkväde verkar genom sitt återupprepande ytterst lyckat. En utmärkt dikt i sitt slag, rent oklanderlig, är den lilla satiriska dikten med rubriken *Trygghet*, som alldeles oförtjänt lämnats sista platsen.

Ett utdrag ur samlingens första dikt *Drömmen* vilja vi här återge, i full förvisning om, att detta skall vara presentation nog:

Hammararen slår sina hårda slag.

Järnet han vänder med tunga tag,
hans lemmar skälva av möda.

Han smider för hem och föda.

För ögat det svartnar, hans krafter svika,
men hammararen hugger och järnet ger vika,

han orkar ej mer — — —

I ångest han flämtar, han sjunker neder
med svartblåa läppar en bön han beder:
Fader vår — — —

Han reser sig upp, efter slagen sig lämpar,
och liksom för livet den döende kämpar,
så pressar han även det sista av kraft
och vrider och bänder
och smider och vänder.

Ty han vet om han faller i kampen för
bröd

ligger framtiden full utav armod och nöd.

Czarens kurir eller Sågfilarens hemligheter heter en broschyr av August Strindberg, som i dagarna utkommer från Frams förlag. Som titeln låter förstå berör den dagens aktu-

ella fråga: militarismen, och riktar sig särskilt mot den pansarpatriotiska agitation som i Sven Hedin fått sin mest remarkable talman. Skrivnen på Strindbergs målande och drastiska språk utgör den en fruktansvärd vidräkning med det militaristiska ofoget och överklassens rustningsraseri. Broschyren, som kostar 25 öre, fyller i den antimilitaristiska propagandans tjänst en uppgift för dagen och bör spridas i massor.

Billighetsupplaga av Axel Danielssons skrifter.

Med anledning av att i år infaller 25 årsdagen av vårt partiorgan »Arbetets» startande, anordnar Frams förlag en billighetssubskription å *Axel Danielssons skrifter*, det utmärkte bokverk, som innehåller den frejdade sydsvenske arbetareföreläsarens bästa artiklar i Arbetet. Boken, som omfattar över 800 sidor i stort format, har förut kostat 4 kr. (16 häften à 25 öre), men säljes nu till *kr. 2: 40 komplett eller 15 öre häftet*. Dessutom medföljer gratis till abonnenter den ståtliga minnesteckningen, som författats av professor Bengt Lidfors. Denna bok är ett standardverk inom vår svenska socialistiska litteratur, som borde ägas av varje intresserad arbetare, och det nu nedsatta billiga priset möjliggör för var och en att skaffa sig det samma.

Den fackliga kampen heter en liten förträfflig broschyr av den kände rysk-tyske socialdemokraten *Parvus*, som i översättning utkommer å Frams förlag inom den närmaste tiden. Den blir ett värdefullt tillskott till vår fattiga fackliga litteratur och den första som behandlar fackföreningsrörelsen ur marxistisk synpunkt. Särskilt berör författaren även betydelsen för fackföreningsrörelsen av kapitalets koncentration och de starka arbetsgivareföreningarnas tillkomst under de senare åren. Broschyren kan sålunda sägas äga ett aktuellt intresse och dess spridning just nu rekommenderas till organisationerna. Den 24-sidiga skriften, som översatts av Z. Höglund, kostar endast 15 öre.

Moll. Av Olof Bruno. Grafias förlag. Pris 1: 50.

Olof Bruno är ju känd för såväl sin vers som sin prosa genom sitt flitiga medarbetarskap i olika tidningar och tidskrifter. Nu har han dock gjort en sammanfattning av sin versproduktion och vi se honom debutera med *Moll*. Namnet var lämpligt. Det är veka, lågmälda, mest mycket alldagliga och vanliga, men dock så vackra motiv som tona fram. Kanske lyckas dock Olof Bruno bättre på prosa än vers tolka för andra sitt väsens kynne.

Den lilla dikten *Lycka* säger nog vad författaren ville, åt sig själv och andra:

Lycka, det är att leva dagen som ännu
är. —
Icke i ångest bäva för vad den nästa
bär...

Kanske det är en plåga, kanske väl ock
en fröjd!
Endast de djärva våga mäta sin lyckas
höjd...

Rösträtt för kvinnor under 1912 även i England?

En viktig händelse från kvinnorrösträttsynpunkt var den resolution arbetarepartiet i England antog vid sin kongress i Birmingham och som framlades av parlamentsledamoten mr A. Henderson av följande lydelse:

»Denna kongress anser, i enlighet med sina föregående beslut, att alla myndiga män och kvinnor böra inneslutas i den kungl. proposition regeringen ämnar framlägga angående utsträckt rösträtt till parlamentet. Kongressen fordrar vidare att partigruppen i parlamentet klargör, att varje förslag, som icke innefattar även kvinnor, är oantagligt för partiet.»

Mr Henderson påminde kongressen om att partiet vid förra parlamentssessionen uppväktade statsministern med begäran, att statsministern vid framläggandet av sin rösträttsproposition måtte beakta det krav som tid efter annan framstälts från partiet om rösträtts utsträckning till alla myndiga män och kvinnor. Men i stället för att tillmötesgå detta krav ämnade regeringen nu framlägga en proposition om utsträckt rösträtt endast till män.

I debatten opponerade sig endast en representant, mr R. Smillie, ombud för gruvarbetarnas fackförbund, mot den del av resolutionen, som gick ut på att arbetarepartiet skulle rösta mot varje förslag som icke upptog även kvinnorna. För resolutionen talade bland andra parlamentsledamoten mr Philip Snowden (vars hustru Mrs Ethel Snowden den 24 juni talade i folkparken vid Ingentirg). Mr Philip Snowden förklarade att vad de nu stodo i begrepp att besluta var endast att i praktiken utföra det som de i teori fastslagit vid varje föregående kongress. Var och en, som stått i kontakt med kvinnorrösträttsrörelsen, visste med vilken misstänksamhet de betraktade uppriktigheten av arbetarepartiets förklaring att det var för rösträtt även för kvinnor. Om kongressen nu, när frågan verkligen stod inför avgörande, skulle slå av på sin fordran: rösträtt åt både män och kvinnor, hade de misstänksamma fått rätt. Det finns icke och har icke funnits något krav på utsträckt rösträtt från de nu utestängda männen. Inom 11,000,000 män hava redan rösträtt och många fler män hava rösträtt än som kunna begagna den förstänligt. En kvinna däremot kunde äga varje egenkap som berättigar en man att rösta och dock på grund av kön vara utestängd. Om kvinnorna borde kunna vänta hjälp av något parti vore det väl arbetarepartiet, som uppger sig arbeta för de svaga och nedtrampade och om

det fanns någon ridderlighet hos partiet, om det hade någon förmåga att beundra djärvhet och mod skulle de antaga den framlagda resolutionen och säga ifrån att de icke komme att taga emot en utsträckning av rösträtten för sig själva, en utsträckning, som i så fall skulle vara resultatet av kvinnornas kamp för sin rösträtt och som skulle hava vunnits genom kvinnors uppoffrande arbete, som till och med ådragit dem fängelsestraff.

Miss M. Murby förklarade att gruvarbetarnas ståndpunkt var fullständigt ologisk. Det påminde om den irländske affärsmannen, som skrev till en kund att han icke kunde sälja en viss vara under 90 öre pr meter och tillade i ett postskriptum: »I händelse ni icke kan antaga denna offert skola vi släppa varan för 85 öre». Gruvarbetarnas ståndpunkt var en förolämpning mot kvinnorna och om arbetarepartiet icke understödde kvinnornas krav i en vidsynt och rättvis anda skulle det därigenom visa sig bankrutt i fråga om ideal.

Voteringen utföll med 919,000 röster för och 686,000 mot. Voteringsresultatet mottogs med kraftiga hurrarop.

Ordet »oantagligt» fanns i den resolution som arbetarepartiet antog redan i november, men då nöjde sig partigruppen i riksdagen med det mycket svagare uttrycket »otillfredsställande». Kongressen har nu beslutat ordet »oantagligt» och partigruppen är därigenom bunden att rösta emot tredje läsningen av ett förslag som upptar utsträckning av rösträtten till män och icke innesluter någon som helst rösträtt åt kvinnor. Ställningen sammanfattas i Times för den 27 jan. som följer: »Trots gruvarbetarnas opposition bemyndigades partigruppen i riksdagen att motsätta sig varje rösträttsförslag som icke innefattar rösträtt även för kvinnor».

Arbetarepartiet disponerar över 84 röster i parlamentet och dess opposition är nästan liktydigt med nederlag för ett förslag som utesluter kvinnorna från rösträtt även om en del anhängare av kvinnans politiska rösträtt inom regeringspartiet skulle svika kvinnorna vid voteringen. Arbetarepartiets resolution, skriver tidningen »The Common Cause», är ännu ett steg och ett långt steg mot rösträtt för kvinnor i England 1912.

Våra barn, prästerna och katekes-plugget.

Av Kata Dalström.

II.

Varför vi socialdemokrater bekämpa den nuvarande religionsundervisningen är helt enkelt därför, att den först och främst slukar för mycken tid och sedan icke ger barnen den etiska grundval, de så väl behöva.

Med andra ord, religionsundervisningen gör ej barnen till ädlare och

bättre personligheter; utan den dödar i stället, i sin nuvarande form, såväl deras ansvarskänsla som ock deras självkänsla och gör de blivande människorna till viljelösa flarn, som kastas hit och dit.

Hur verkligt illa det är beställt vad tiden angår, skola följande upplysningar visa. Barnen äro skolpliktiga fr. o. m. det år, då de fylla sju år och t. o. m. det år, då de fylla fjorton år.* Av den tid de tillbringa i skolan åtgår enligt normalplanen 966 timmar till s. k. religionsundervisning (plus bönestunder, kyrkparader och konfirmationsundervisning). Genom ett sådant slöseri med tid till "kristendomsundervisning" är det helt enkelt ogörligt att bereda tid för övriga så ytterst viktiga läroämnen. Såsom t. ex. naturkunnighet, världshistoria, kulturhistoria och samhällslära m. m. Alla dessa så själsutvecklande ämnen tränas helt eller delvis undan av de på mera och återigen mera religionsundervisning pockande prästerna. Och vilken religionsundervisning erhålles? Jo, dogmer och sagor — ur juda-folkets historia.

Så t. ex. få seminaristerna — de blivande folkskolelärarna och lärarinnorna till livs sådana godbitar som detta ur Handbok i biblisk historia av rektor Fredrik Lundgren vid seminariet i Stockholm: "Äntligen nalkades dagen för flodens inbrott. Det var, såsom man trott sig kunna beräkna, år 1,656 efter människans skapelse, just under den årstid, då regntiden plögade begynna." Nu vet man enligt geologen (läran om jordens historia), att människan existerat på vår jord i milliontals år — men enligt Lundgrens handbok har hon ej funnits till mer än 1,656 år.

Om "syndafallet" heter det: "Tänken eder, huru det skulle kännas att träda inför Gud, klädda i fikonlöv! Tänk om du på morgonen lämnade hemmet, klädd i dyrbara kläder, och på aftonen återvände alldeles naken, allenast skyld av några hopsydda löv."

Och mot utvecklingsläran (darwinismen) riktar samme författare ett förfärligt slag! Här heter det: "Det är ännu en sak i sammanhang med djurens skapelse, som vi icke skola förbigå, nämligen välsignelsen. Med denna erhö de kraft att föröka sig, vart och ett inom sin art, men icke att övergå till högre arter, så att av en spindel skulle bliva ett lam, av ett lam en häst eller dylikt."

Vid elementarläroverken är, som vi veta, naturkunnigheten ett mycket viktigt ämne och för detsamma är utvecklingsläran (darwinismen) grundläggande. Enligt denna få de lära att allt liv utvecklats från de lägsta for-

mer upp till allt högre och högre, och att denna utveckling oavbrutet fortgår och kommer att fortgå, så länge liv finnes på vår jord!

Rektor Lundgrens handbok användes vid flere seminarier, och rektor Lundgren hade t. o. m. statsbidrag i och för studier i Tyskland och Schweiz i och för utarbetande av sin lärobok!!!

Vad nu själva bibliska historien angår, skall jag citera vad Adolf Hedin har att säga om densamma som undervisningsämne i folkskolorna.

Han säger i sina berömda brev: Vad folket väntar av den nya representationen, IV brevet, Framstegspartiet och folkskolan: "Då det ej är möjligt att visa, att det judiska folkets äldre historia är för bildningen viktigare än kännedomen om vårt eget folks öden och om världshistorien i det hela, så måste vidare den rent artificiella av "prästlisten" uppfunna läroboken, som kallas "biblisk historia", helt och hållet försvinna ur skolan och måhända efterträdas av en kort översikt av religionernas historia."

Jag vill bara upplysa om, att f. n. är det just bibliska historien som bildar själva grundvalen för "religionsundervisningen", när man börjar med den.

Och dock bör väl var och en kunna vara ense med Adolf Hedin ifråga om att den är uppfunnen av "prästlisten" för att smuggla in ännu mera s. k. religionsundervisning i skolorna.

Uttalande av Typografiska Kvinnoklubben i moderskapsförsäkringsfrågan.

Inlämnat av klubben till regeringen.

Typ. Kvinnoklubben är icke i något avseende motståndare till moderskapsförsäkringens princip, men anser, att en lösning i enlighet med de riktlinjer, som föreligga i sakkunnigas betänkande, i flera avseenden blir mindre lycklig och för industriarbeterskorna kan vara förenad med vissa ofördelaktiga verkningar. Lagförslaget påkallar enligt vår mening en del ändringar, försävt lagen skall bliva till verkligt gagn.

I främsta rummet vilja vi då framhålla som vår mening, att det innebär en stor orättvisa, att kostnaderna för moderskapsförsäkringen till så väsentlig del skola bäras av de försäkrade kvinnorna, under det att männen (naturligtvis med undantag av manliga arbetsgivar) alls icke direkt skola bidra. Vi anse dock, att det ekonomiska ansvaret för barnet bör vila på fadern i lika hög grad som modern, och att lagens bestämmelser icke få vara av den beskaffenhet, att de äro ägnade att försvaga känslan av de med faderskapet förenade ekonomiska förpliktelserna. Det

måste nämligen erinras därom, att cirka 85 proc. av de kvinnor, som skola omfattas av den föreslagna försäkringen, äro ogifta och att det tyvärr alltför ofta visar sig omöjligt för den ogifta modern att påräkna hjälp och stöd från barnafadern, något som vi frukta skall bli ännu allmännare i framtiden om barnafadern vet att modern uppbär understöd genom moderskapsförsäkringen och sålunda icke är helt och hållet blottställd. En lag som den föreslagna kommer sålunda, djupare sett, att i en viktig punkt försvåra de ogifta mödrarnas ställning, även om den under en kort tid i samband med barnsörden lämnar dem ekonomisk hjälp.

En annan brist i det föreliggande förslaget är att försäkringen kan upphöra utan något som helst förvällande från arbetsverkens sida, och det synes oss innebära en förhatlig orättvisa, att kvinnor, som under lång tid inbetalt sina försäkringsavgifter, skola mista möjlighet till understöd därför att de t. ex. bli föremål för en ofrivillig arbetslöshet eller lockout, som varar mer än 90 dagar, eller flytta från större industriellt företag till ett som sysselsätter färre än 10 arbetare. Det måste förefalla egendomligt, att en *obligatorisk* försäkring icke under alla förhållanden skall kunna upprätthållas av de försäkrade.

Det är även önskvärt att så många kvinnor som möjligt skola bliva i tillfälle att draga fördel av en blivande moderskapsförsäkring och att en dylik en gång kommer att omfatta alla obemedlade kvinnor, ej blott som nu är föreslaget en viss grupp av industriarbeterskorna.

Det är vidare fara värt att den föreslagna lagen genom de kostnader och framför allt genom det besvär den kommer att förorsaka arbetsgivarna i viss mån skall bliva till hinder för kvinnorna på arbetsmarknaden, liksom fallet blev med den s. k. nattarbetslagen. Ju mera kostnader och besvär, som arbetsgivarna måste vidkännas i och för sina kvinnliga arbetare, desto sämre måste dessas läge bliva på arbetsmarknaden i jämförelse med deras manliga kamraters.

Slutligen vilja vi framhålla, att den föreslagna amningsbelöningen, 15 kr., för kvinna, som under en tid av minst 90 dagar närmast efter barnsörden själv ammat sitt barn, är för låg för att bliva till verklig hjälp åt den, som i berörda avseende endast med svårighet kan fullgöra sin modersplikt.

Det synes oss bättre, att ett uppskov med lagstiftning på detta område sker, och att frågan löses i samband med socialförsäkringens ordnande i det hela än att ett förslag nu godkännes, vilket vidlåder en del brister.

Vi uttala vidare den förhoppningen, att i framtiden tillfälle må beredas kvinnorna att deltaga i utredningen och utarbetandet av lagförslag, som i så hög grad som det här ifråga varande berör kvinnornas intressen.

* Uppgiften ur Anna Whitlocks: Skolans ställning till religionsundervisningen.

Andra yttranden rörande förslaget om moderskapsförsäkring.

För de sakkunniges förslag har här tidigare redogjorts, men det är onekligen av intresse att se, vad de tillfrågade myndigheterna och andra för saken intresserade hava att säga.

Den Kungl. Försäkringsinspektionen t. ex. har underkastat förslaget en ingående granskning och samtidigt framkommit med ett helt och hållet nytt förslag i administrativt hänseende.

Inspektionen framhåller bl. a. att den statistik, vilken de sakkunniga lagt till grund för sina beräkningar är så ofullständig, att några slutsatser ej kunna dras ur densamma, varför de beräknade avgifterna ej skulle vara att bygga på.

Sakkunniges förslag för avgifternas bokförande är mycket tungt och besvärligt för såväl arbetsgivare som arbeterskor.

För åstadkommande av en förenklad apparat föreslår försäkringsinspektionen att riksförsäkringsanstalten skall bli organ för moderskapsförsäkringen i stället för sjukkassorna. Försäkringen kan billigare och framför allt enklare ordnas genom riksförsäkringsanstalten.

Sverges Allmänna Sjukkasförbund, Svenska Typografförbundet och Tobaksarbetareförbundet hava i huvudsak tillstyrkt de sakkunniges förslag med reservation dock för vissa detaljer.

Bland Sjukkasförbundets anmärkningar bör nämnas, att förbundet finner önskvärdt, att åtskilliga andra grupper av självförsörjande kvinnor än industriarbeterskor kunde nås av lagen och nämner exempelvis med industriellt arbete sysselsatta hemarbeterskor, kontors- och handelsbiträden, uppapperskor m. fl. Men om detta skulle försena lagens antagande, är det bättre att antaga sakkunniges förslag.

Tobaksarbetareförbundet säger bl. a. i sitt yttrande, att det vore behjärtansvärt om försäkringen kunde utsträckas lika lång tid före som efter nedkomsten. För en sådan åtgärd tala vissa från tyska förhållanden hämtade statistiska uppgifter. Även mot den punkt, att då försäkrad kvinna upphör med arbetet och detta ej upptages inom 90 dagar, försäkringen anses ha upphört, utom i vissa fall, opponerar sig förbundet. Tobaksarbetareförbundet föreslår, under anförande att konflikter inom tobaksindustrin ofta vara längre, att tiden borde utsträckas till 180 dagar.

Sv. Typografförbundets styrelse önskar att försäkringen skulle gälla 180 dagar i stället för 90 efter anställningsupphörande samt uttalar en förhoppning, att denna försäkring må komma att omfatta även andra grupper av behövande barnaföderskor.

Social Tidskrift tolkar sitt missnöje med förslaget genom fil. kand. Axel Hirsch. Han framhåller att hela förslaget måste anses olämpligt, framför allt därför, att det blott omfattar industriarbeterskor och därför att det pålägger alla dessa försäkringstvång, medan blott omkring 6 % bli mödrar. Vidare betonar artikelförf., att förslaget ej tar nog hänsyn till faderskapssynpunkten, helst då han ej kan finna, att moderskapet är någon speciell yrkesrisk för industriarbeterskorna. Hr Hirsch slutar sitt sympatiska anförande med: Man behöver ingalunda vara fackman på området för att förstå, att en lag om frivillig sjukförsäkring år 1910 och en lag om obligatorisk moderskapsförsäkring år 1912, kombinerade på förslaget, oorganiskt sett, rent av för en längre tid framåt skulle kunna tänkas äventyra den sociala försäkringens sunda och tidsenliga utveckling i Sverige.

Slutligen bör i detta sammanhang nämnas, att Fredrika Bremerförbundet till k. m:t inlämnat en skrivelse, vari förbundet framhåller, att förslaget ur etisk-social synpunkt lider av en del brister, som vid eventuell omrevidering borde avhjälpas. Först och främst vänder sig F. B. F. mot förslagsställarnas begränsning av åldern till tiden från 15—51 år. Dels är försäkringsplikten betungande och, heter det, kränkande för alla de kvinnor, som leva ogifta och icke bli mödrar, och dels vidtager försäkringsplikten före den lagstadgade äktenskapsålderns inträdande. F. B. F. framhåller vidare kommitténs brist på hänsyn till faderskapet och även föräldraplikten. Det utdömer hela förslaget ur såväl arbeterskans som släktets och samhällets intressesynpunkter och anser det etiskt-socialt underhaltigt. Förbundet framhåller till sist att ännu ingen moderskapsförsäkring burit sig utom i samband med sjukförsäkring.

Dr A. Marcus har sedan i ett längre anförande i Dagens Nyheter åter försvarat sin ståndpunkt, vilken tydligen är kommitténs, i det han tydligen framhållt, att förslaget visst icke syftar på att vara något helt utan blott en början.

N. K—ger.

En bok för dagen.

Henriette Fürth: Die Mutterschaftsversicherung. Förlag Gustav Fischer, Jena, 1911. Pris Rmk. 5: 50.

Det finns få böcker, som torde vara oss så väkomna i dessa dagar, som just denna. Var och en, som är socialt intresserad, ligger frågan om moderskapsförsäkring varmt om hjärtat. De sakkunnigas betänkande, som ju i sak har så många brister, innehåller visserligen ett rikt material för frågans belysande, men denna bok sammanfattar och redogör för hela frågan i de olika länderna på ett mera lättfattligt och ingående sätt, förnämligast förstås byggt på tyska

förhållanden. Boken är uppdelad i 4 huvudgrupper: 1. Moderskapsförsäkringens nödvändighet. 2. Moderskapsförsäkringens faktorer. 3. En kritik över moderskapsförsäkring och dess ställning. 4. Moderskapsförsäkringens organisation (all ny litteratur på området samt lagstiftningen på dess nuvarande stadium). Vidare innehåller boken några mycket goda förslag till försäkringens utvidgning där den redan består.

Men vad som kanske är det viktigaste av allt, det är det rikhaltiga statistiska materialet, från feministisk synpunkt sett, som har samlats här. Dessutom finns i detta arbete icke några som helst sedliga betänkligheter mot försäkringen; man är glad att ej återfinna ord som »den ogifta moderns premiering» o. s. v., utan behovsprincipen är den enda förf. gör gällande. Arbetet är väl värt att läsas av var och en, som önskar studera moderskapsförsäkringens problem och de därmed sammanhängande spörsmålen i in- och utlandet.

N. K—ger.

Omarbetning av moderskapsförsäkringsförslaget synes nödvändig.

De anmärkningar som gjorts mot förslaget äro så väl motiverade och hava framkommit från så många i frågan initierade att en omarbetning synes nödvändig.

Antingen kan då tänkas att lösningen av frågan uppskjutes för att få moderskapsförsäkringen redan från början av dess införande löst enligt stora och verkligt bärande linjer — i samband med obligatorisk sjukförsäkring eller såsom en särskild försäkring, omfattande grupper av kvinnor i vida större utsträckning än varom nu föreligger förslag (även medtagande gifta kvinnor, som ej ha industriarbete).

Eller ock bör en omarbetning på det nuvarande förslagets ungefärliga grund äga rum, omfattande så stora förändringar, att arbeterskornas bidrag minskas (ju mindre detta är desto mindre motvilja väcker det från de arbeterskors sida, vilka ställa sig motvilliga att betala för andras barn eller reagera mot att männen ej ha betalningsskyldighet); vidare att arbetsgivarnas bidrag bortfölla för att ej riskera ytterligare försämring av arbetsmarknaden för kvinnor i de bäst betalade industriella yrkena; vidare borttagandet av försäkringsplikt före äktenskapsåldern samt utsträckning av tiden för uppehåll i yrkesutövning för erhållande av understöd.

* * *

Kvinnor landet runt uppmanas taga förslaget under övervägande liksom den resolution i frågan, som vid möte i Stockholms Folkets Hus den 6 mars kommer att framläggas.

Ännu en hänvändelse till regeringen från kvinnohåll väntas bli inlämnad.

Anna Lindhagen.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Västerås.

Endast några drag ur årsberättelsen för att visa att vi fortfarande leva. Respekten för red:s "kort och i sak" hindrar mig från att ge en utförligare redogörelse över vårt arbete, vilket den över två år långa tystnaden från vår klubb eljes skulle ge mig god lust till.

I början av året gjordes tillsammans med kvinnogillet ett experiment med att söka ersätta de snart olidliga "basarerna" med andra mera tilltalande fester. I betraktande av de lokala svårigheterna utföll försöket temligen väl.

För att agitera bland kvinnorna för självdeklaration anordnades vid tiden för denna en s. k. kommunalkurs. I det närmaste alla av klubbens medlemmar ha även deklarerat samt livligt deltagit i de val som försiggått, sedan de ernått sin kommunala

rösträtt. En särskilt anslående årsfest hölls i slutet av mars. Vidare ha vi deltagit i kongressen. Flera föreläsningar i skilda ämnen ha hållits. Diskussioner tillsammans med N. O. V., Ungdomsklubben och Kvinnogillet ha förekommit, varvid bl. a. diskutrats: "Kan arbetareklassen ta på sitt ansvar att utan protest tolerera den religionsundervisning som meddelas i våra folkskolor?" samt "Är förhållandet mellan den unga mannen och kvinnan sådant, som man kan fordra av vår tids ungdom?"

AGNES SÖDERQUIST

AGDA ÖSTLUND

SIGNE SVENSSON

Talare, utsända av soc.-dem. kvinnokongressens arbetsutskott.

Kampen för tillvaron.

Mors upplevelser.

Av

Alma Jäger.

I staden H. vid Kattegatts kust föddes lilla Milly. Fadern, en fattig arbetare, som med en mycket liten dagspenning hade all möda att hålla den största nöden på avstånd, klagade ofta och sade sig ej kunna uthärda med ett sådant liv. Hans hustru, som var kunnig i sömnad, arbetade så mycket hon kunde, men då hon hade fyra småtingar att sköta om, förutom andra husliga bestyr, kunde man ej begära, att hon skulle hinna med så mycket. I den lilla trånga lägenheten, bestående av ett rum och kök, fick förutom familjen inrymmas någon inneboende, på det att hyran lättare skulle kunna betalas. Millys fader hade i sin barndom icke varit van vid fattigdom och hade därför mycket svårt att finna sig i omständigheterna, och ofta, då han betraktade sina små, sade han:

— Jag kan ej se mina stackars barn duka under av brist på föda. Jag måste försöka att få en annan utkomst. Kunde jag bara skaffa pengar, skulle jag resa till Amerika och försöka min

* Dessa »upplevelser» i berättelseform komma att inflyta i 3 nummer. Red. tror att de kunna hava sitt intresse såsom omedelbara uttryck för egna och mors bittra livserfarenheter.

lycka där, men huru jag bär mig åt, kan jag ju ej lägga av ett enda öre!

— Ack, så du talar, sade hans hustru Anna, du menar väl ej allvar? Vad skulle det då bli av oss? Det tar ju så lång tid, bara resan dit, och sedan innan du får något arbete; då bleve det väl att svälta riktigt. Nej, Axel, du får än en gång tala med fabrikören. Han kan väl höja din avlöning något litet, han må väl icke vara så hjärtlös att låta oss svälta?

— Ja, ser du, Anna, om jag icke förut gjort det och fått ett bestämt nej. Tro ej, att det gör någon nytta; sådana herrar hava intet hjärta. Vad tror du att de fråga efter arbetarna och deras famlijer? Nej, kära du, arbeta som en slav för en usel svältlön; är man icke nöjd med det, så får man avsked på grått papper. Därför måste det bli någon ändring. Vi leva under de största försakelser, barnen bliva undernärda, och du själv är ju endast en skugga av vad du en gång varit. Jag kan icke se detta elände fortsätta. Jag måste göra något för att avskaffa det.

Anna suckade djupt. Hennes man hade fört hennes tankar tillbaka till flydda lyckliga och ljusa tider. Huru väl mindes hon ej sin ungdoms lyckliga dagar, innan hon hunnit att smaka på livets allvar! Det var sant vad mannen sagt, även han var sig ej lik. Och huru skulle han det kunna vara under detta mödosamma liv med alla dessa stora tryckande bekymmer!

Hennes ögon fylldes av tårar, hon torkade dem dock hastigt bort vid ljudet av den lilla Millys späda stämman

och gick bort till vaggan, där den lilla nyfödda låg. Axel förekom henne dock; han tog den lilla på sina armar och på sitt kärleksfulla sätt sökte han trösta sin hustru och sade:

— Sörj ej, Anna, ty jag kommer ej att vila, förrän jag skaffat penningar för resan till Amerika.

Dagar och veckor förgingo under ständig kamp för det dagliga brödet. Ingen utsikt fanns till någon förändring. Axel var ofta tyst och sluten. Anna betraktade honom med bekymrade blickar, hon ville hellre arbeta både natt och dag än skiljas från sin älskade make.

En afton, då han kom hem från sitt arbete, sade han:

— Nu, Anna, är resan bestämd. Jag har fått löfte om hjälp.

Ett rop av förskräckelse höll på att bana sig över den stackars hustruns läppar, men hon behärskade sig och sade med sorgsen stämman:

— Huru har det lyckats dig och huru snart tänker du resa?

— Så snart den värsta vintern är över, om två månader, tror jag, svarade Axel.

Anna steg upp, ordnade med den enkla aftonvarden och hennes ögon voro fulla av tårar. Hon ville dock ej visa för mannen, huru djupt hon led vid tanken på att bliva lämnad ensam med sina små; det var dock icke något att göra, det måste gå.

* * *

Två månader ha förflutit. Det råder stor sorg i den fattiga familjen; fadern

I gemenskap med övriga kvinnoföreningar har på klubbens initiativ hållits opinionsmöte i nykterhetsfrågan, besökt av omkring 900 personer. Till arbetarekommunen ha även lämnats en del frågor till diskussion. 300 morgonbrislblommor ha försålts samt 2,015 ex. av Morgonbris.

Styrelsen för det nya arbetsåret utgöres av Sofia Asp, Emma Gustafsson, Anna Johansson, Agnes Söderquist och Emma Palmkvist.

Till sist ha vi, ehuru inne på det nya året, glädjen att hälsa ännu en länk i den svenska kvinnorörelsen välkommen till vårt samhälle. Våra "sanna fosterlandsvänner" ha nu äntligen insett, att då landet är i fara, måste man dock till slut anropa kvinnorna om bistånd att rädda det. För den skull ha i dessa dagar en "nationell" kvinnoförening bildats av det lokala partiorganet, gemenskapen kallad "F-båtskvinnornas förening".

Enligt Cecilia Milows inledningsföredrag är den avsedd för "sociala och politiskt intresserade kvinnor", som vilja se samhällets utveckling säkerställd genom den personliga äganderätten, folkets tillväxt i religion samt fosterlandets säkra försvar. Inse ännu inte de organiserade arbetarna, att de ha skyldighet agitera för sina kvinnors organisation?

Kunna inte arbetarkvinnorna försöka tänka över: vilka ha de största intressena i samhället att bevaka, högerkvinnorna eller de själva?

Högern anstränger sig av alla krafter för att behålla kvinnorna för sina intressen efter en eventuell lösning av rösträttsfrågan.

Är det så alldeles säkert, att alla arbetarkvinnor äro rustade till att ta emot och använda den politiska medborgarrätten? I

så fall är ju allt gott och väl. Jag tillåter mig dock tvivla.

Nej, det var ju kort och...

Med kamrathälsning:

Agnes Söderquist.

Från Kiruna.

Det skulle kanhända intressera Morgonbrisläsarinna att höra något från vår klubb verksamhet här uppe i Lappland.

Vår klubb består för närvarande av 43 medlemmar. Under det gångna året har avhållits 23 ordinarie och ett extra möte. Två av dessa med platsens verdandiloge. Bland de frågor, vilka livligt diskuterats, märkas rusdrycks-, emigrations- och kooperationsfrågorna samt skolfrågan.

Klubben har under årets lopp sålt 150 ex. av tidningen Morgonbris pr månad, ävenså 200 st blommor till förmån för ovannämnda tidning.

Klubben har varit representerad genom ett ombud vid kvinnokongressen i Stockholm samt ett i Aktiebolaget Norrakenet i Malmberget. Dessutom har klubben bidragit med 100 kr. till hjälp åt två sjuka medlemmar.

Till styrelse för innevarande år valdes: Märta Åberg, ordf., Karolina Vendell, sekr., Brita Sjölund, kassör; till vice funktionärer valdes Petra Nilsson och Anna Lundgren.

Eljest ha vi arbetat för vår klubb framgång vad vi efter vår förmåga förmått. Men för övrigt, angående de förhållanden, vilka här äro rådlösa, vore det mycket mera att önska. Om kvinnorna här uppe hade mera intresse vore nog mera vunnet, men vi få väl hoppas på ljusare tider och mera förståelse för vår sak.

Styrelsen.

Från Luleå och Svartösten.

Vid dessa kvinnoklubbars gemensamma möte har diskuterats bl. a. frågan: »Anses

gift lärarinna olämplig att inneha lärarinnetjänst?» Efter ett livligt meningsutbyte gjordes följande uttalande:

Ingen skillnad mellan gifta och ogifta lärarinnor bör förekomma. En förändring bör dock ske till ett bättre ordnat system, så att varje lärarinna finge ett visst antal barn, ej överstigande femton, att undervisa. Hon blir ej då så överhopad med arbete, som vad nu oftast är fallet. Tjänstgöringsåren böra även förminska så att lärarinnorna vid tidigare ålder kunna erhålla pension.

Från Morgongåva kvinnoklubb.

Morgongåva soc.-dem. kvinnoklubb, samlad till möte lördagen den 24 febr., diskuterade bland annat den av liberala regeringen ifrågasatta försöksmobiliseringen och beslöt mötet enhälligt antaga följande resolution:

Vi arbetarkvinnor vilja härmed uttala vår skarpaste protest mot regeringens mobiliseringsförslag, och vädja vi till arbetarnas representanter i riksdagen, att söka förhindra detta nya anslag till den förut så tungt belastade militärbudgeten. Vi önska ej se våra män ryckas bort från arbete, hem och familj för att äventyra sin hälsa och sina krafter i något så onödigt som *militarismen*.

Tidningen "Rösträtt för kvinnor" har 1 mars utsänt sitt första nummer. Om den kommer att hålla vad detta nummer lovar, så skall den fylla ett stort behov av *vidgad agitation för kvinnorösträtten*. Den utgives av Landsfören. för kvinnans politiska rösträtt och kostar pr år 75 öre. Prenum. genom posten.

går bort från det torftiga men kära hemmet och lämnar de sina. De små kunna ej fatta, varför mor gråter och vilja ej låta trösta sig. Fadern går från den ena till den andra, trycker deras små händer till avsked; en smekning av den valkiga handen och han är borta. I sista stund hinna de båda makarna ned till hamnen. Axel trycker ömt sin hustrus hand och går ombord. Ångaren lägger ut och snart försvinner den utåt havet.

Anna brister i våldsamt gråt. Hon fattar nu först betydelsen av att vara lämnad ensam utan något stöd. Fylld av ångest och smärta återvänder hon hem — hem till sina små, som ännu icke kunna förstå vad de förlorat.

Och så blev det för Anna att ensam börja den hårda kampen för tillvaron. Hon arbetade dag ut och dag in och stundom tog hon även natten till hjälp. Hon unnade sig knappast någon vila och var nära att digna av trötthet, men ändock tycktes det icke vilja räcka till; det var icke så lätt att skaffa bröd till fem hungriga munnar. Stackars Anna! Det blev en dyster tid. Hon kunde icke stanna i staden utan måste flytta ut på landet, och där tycktes det gå något bättre för henne. Underrättelse anlände nu även från mannen. Hans brev voro så uppmuntrande och han kunde också börja att sända hem något till familjens underhåll. Anna tycktes dock i hans kärleksfulla rader kunna spåra en viss hemlängtan och inom sig hyste hon ett svagt hopp om att han, då han hunnit förvärva sig så pass mycket, att de kunde köpa en liten bit

jord och bygga sig en liten stuga skulle återvända hem. Huru väl mindes hon ej vad Axel ofta sagt, att han önskade äga endast en liten bit utav fosterlandets jord, en bit som han kunde få kalla sin egen och där han efter slutat arbete för dagen fritt kunde andas ut och med sin familj få njuta av den härliga naturen. Anna visste allt för väl, huru innerligt kärt allt i hemlandet var för honom och huru han nu där borta i det främmande landet skulle sakna hemmet. Hon inneslöt honom dock i den högstes beskydd och hoppades att en lyckligare tid snart skulle inbryta.

Så förgingo år, och av allt att döma tycktes hoppet icke slå fel. Det gick över förväntan bra för Axel, men alltjämt förmärktes i hans brev en otålig längtan efter maka och barn. Slutligen skrev han, att Anna skulle göra sig beredd på att lämna Sverige och med familjen resa över till Amerika. Detta var en missräkning för henne; hon var dock glad att snart få återse den så länge saknade maken och ordnade allt för den förestående resan samt hade allting klart, då en annan underrättelse anlände. Axel skrev, att han gripits av en oemotståndlig hemlängtan och kunde ej motstå begäret att begiva sig tillbaka. Det skulle säkerligen icke dröja länge, förrän de kunde vänta honom åter.

Så förflöto månader under ständig väntan på hans återkomst, men då han ej kom, ej heller den minsta underrättelse från honom, fylldes Annas hjärta av oro. Hon väntade och spanade dag

efter dag, ty hon trodde att han ville överraska henne, men blott för att bliva besviken. Hon gick ofta den långa vägen till kyrkobyn för att höra efter brev, men alltjämt utan resultat; hon skrev det ena brevet efter det andra, men erhöll ej något svar. Slutligen förstod hon, att någon olycka måste hava hänt honom, och en vild förtvivlan grep den arma kvinnan. "O, Axel, Axel!" suckade hon, "har du för alltid lämnat oss?!" Stackars Anna! Det var ej underligt, att hon klagade. Den lilla nätta stugan, där hon nu bodde, kunde hon ej längre behålla; hon kunde icke betala det som fordrades för att få bo kvar. Ännu en gång ville hon höra efter, om ej någon underrättelse väntade på henne och gick åter till kyrkobyn, dock även denna gång förgäves. Då hon var stadd på hemvägen, passerade hon över ån Lagan. Då hon såg åns lugna vatten, var det som om en osynlig makt dragit henne dit; hon satte sig och blickade med längtan ned i djupet.

— Å! utropade hon och vred sina händer i förtvivlan. Finns det någon högre makt, så rädda mig, eljest sjunker jag i vansinnets mörka natt!

Hon stod färdig att hoppa i ån, då ljudet av ett barns skrik nådde hennes öron. Hon såg sig förskräckt omkring. Var det icke hennes eget barn, den lilla Millys stamma, som hon hörde? Hon vaknade upp som ur en dröm och såg i vilken fara hon svävat. "Barmhärtige Gud, vad tänkte jag att göra, beröva mina stackars små även en moders kärlek och stöd; är det icke nog

att de äro faderslösa!" — Hon begav sig genast på väg mot hemmet, där de små ivrigt väntade på hennes återkomst. Hon tog den lilla Milly på sina armar, tryckte en kyss på hennes panna och med kärleksfull modershand torkade hon bort de tårar, som fuktat den lillas kinder. Annas hjärta fylldes av tacksamhet till denna höga och osynliga makt, som genom ett sådant under räddat henne från att begå en ryslig handling, och fattade nytt mod att offra alla sina krafter för sina stäckars faderlösa småttingar.

Det första Anna hade att göra var att ställa om en annan bostad. Efter mycket bestyr fick hon hyra en s. k. jordstuga mot ganska låg hyresavgift. Denna lilla stuga låg fem minuters väg från byn.

Vi vilja försöka att göra oss en föreställning om stugans inre. De två främre väggarna voro (till följd av att stugan låg ingrävd i en backsluttning) bara utav jord, och för att hindra dess nedfallande voro några stora kullerstenar upplagda med så pass mellanrum, att alla slags kräldjur kunde passera ut och in. De övriga väggarna voro av stora timmerstockar, knappast tillyxade så mycket, att de utestängde regn eller snö. Ett litet fönster, knappast en aln högt, upplyste stugans inre. Borta vid den låga dörren var anbrindad en stor öppen spis. Sådan var den bostad, dit Anna med sina små nu skulle inflytta. Hon riktigt bävade, då hon tänkte på vad vistelsen i en sådan bostad kunde hava för följder, men nöden har ju ingen lag, heter det.

Alltså inflyttade hon för att där tillbringa sitt liv i fattigdom och försakelse. Många gånger väcktes hon om nätterna av att känna något kråla omkring sig, och vid närmare undersökning fann hon ofta en eller flera små ödlor. Barnen försökte hon alltid att lägga så, att de små kräldjuren icke kunde nå dem. Anna fruktade mycket, att de små skulle lida av den ömkliga luften i stugan; de äldre fingo om sommaren vara borta och om vintern tillbringade de sin mesta tid i skolan. Men så var icke förhållandet med Milly, som nödgades ständigt leva i denna förskämda luft, och hon föll även offer för en mycket svår sjukdom, som band henne vid sängen i flera månader. Fastän Anna gjorde allt för att få sitt barn friskt, tycktes dock alla försök vara fruktlösa. Då den arma modern såg sitt lidande barn, blev hon alldeles utom sig av sorg. När sjukdomen ändock till slut började ge vika och livet segrade, önskade Anna så gärna, att hon skulle äga något styrkande att giva den lilla, som skulle kunna sätta krafter i den till ytterlighet avmagrade gestalten. Mjolk kunde hon så sällan få, men någon hade sagt, att getmjolk skulle vara så välgörande. Anna arbetade både natt och dag och snart var hon i besittning av den erforderliga summan för anskaffandet av en get, och nu dröjde det ej många

dagar, förrän Anna var ägare till det i detta fall dubbelt välkomna husdjuret. Nu fick Milly dricka liv och hälsa av djurets kraftiga mjolk samt under sommardagarna vistas ute i det fria, och ofta såg man lilla Milly och hennes get tumla om i gröngräset utanför stugan.

Denna sommar var vändpunkten i Millys hälsotillstånd; hon förbättrades dagligen och Annas hjärta fylldes åter med hopp. Nu vågade hon dock ej tillbringa flera vintrar i denna fördärvbringande jordstuga. Och snart nog fick hon genom en oförutsedd händelse löfte om att flytta till en annan stuga. Det var med glädje Anna lämnade den eländiga jordstugan och flyttade in i den andra. Milly saknade dock mycket en gammal gumma, som under hennes sjukdom varit så god emot henne. Mor Pilla hade alltid medfört så många goda saker till den lilla sjuklingen och då Milly blivit bättre hade hon fått följa med henne hem. Milly hade klappat sina små händer av förtjusning då hon kommit in i den stora ryggåsstugan med fönster på taket och alla de vackra tennsakerna anbringade på stora hyllor runt hela stugans inre samt de granna dekoreringarna, bestående av vackra korstvävnader med figurer och bilder från gamla tider. Milly kunde ej se sig mätt på all denna härlighet; hon tycktes riktigt vara försatt i en sago-värld och då hon fick löfte om att krypa upp i en av de stora väggfasta sängarna med de brokiga sparlakanen draperade omkring dem, somnade hon och drömde att hon var en riktig liten sagoprinsessa. Det var med saknad Milly påminde sig allt om sin gamla vän.

Anna fick ofta lämna Milly ensam, ty överallt var det frågan efter henne; hon måste sy deras kläder, såväl till kvinnor som män. Skulle ett bröllop firas eller en begravning äga rum, en julbidning gå av stapeln, nog skulle Anna ordna och styra om det hela.

Millys äldsta syster Stina var nu redan borta från hemmet; även bröderna voro ute under sommaren som vaktpojkar. Milly var därför ofta lämnad ensam, då ej Anna kunde vara hemma med sitt arbete; hon fick dock ibland följa med, isynnerhet då modern skulle vara borta flera dagar. Milly var begåvad med en särdeles vacker sångröst; då hon som ofta hände fick gå ärende för sin moder och av någon anledning blev förhindrad att återkomma före mörkrets inbrott, hördes stundom hennes klara stämma genljuda genom de mörka skogarna, och då hon tillfrågades varför hon sjöng så, då hon var ensam ute i mörkret, svarade hon: — Jo, se då jag sjunger vägar inga spöken eller troll komma och ta mig, ty de, likasom träden i skogen, lyssna alltid så andäktigt på mig. — Hon blev mycket beundrad för sin sång och fick därför ofta uppträda på böndernas tillställningar, där hon, stående på ett av

de långa borden mitt ibland matrester och dryckesvaror, sjöng med sin mjuka, känsliga barnastämma, som lockade tårar i ögonen på hennes åhörare, och då hon av grova starka armar lyftes ned ifrån bordet hissades hon ofta gång på gång under ivriga hurrarop. Detta bidrog till att den lilla flickan fick många vänner och förhållandena för både moder och barn förändrades betydligt.

Emellertid hände att Anna, som genom sin arbetslust och redliga vandel hunnit förskaffa sig allmän sympati och förtroende, fick på förmånliga villkor övertaga ett ganska bra torp, och nu var det att arbeta med alla krafter för att få det att avkasta så mycket som möjligt och då de äldre barnen voro borta, var det Milly som fick hjälpa sin moder med allt vad hon kunde. En bra hjälp fingo de dock då Anna skaffat medel att inköpa en ko. De fingo nu först den "rara" mjolken, sedan fick kon även vara behjälplig med arbetet vid torpet. Sålunda fingo de som hade sin väg förbi det lilla torpet se såväl Anna själv som Milly turas om att draga harv och plog tillsammans med kon.

(Forts.)

För hemmet.

Att vår fru Kata icke blott är präktig socialistisk agitator, utan även begåvad med husliga dygder kanske inte så många veta om. Men träffa henne någon gång i sitt hem, upptagen med hushållsbestyr, och vi skola icke undgå få i oss även något hushållsnyttigt med äkta agitatorisk fart, som gör att vi ögonblickligen ge oss iväg hem och experimentera. Här ett rec. på en rätt, vars namn skall meddelas i nästa n:r, som under-tecknad erhållit av fru Kata:

Ett stycke färskt fårkött sköljes väl och skäres i mindre bitar, lägges en stund i litet saltvatten, varpå det kokas ensamt en halvtimme; sedan ilägges råskalade, små, fina potatis, morötter och palsternackor, skurna i tärningar, och litet purjolök samt salt efter smak. Vid den tiden av året, då ärter och blomkål finnas till hyggligt pris, så kokas även de med. Alltsammans skall nu koka mycket långsamt och med tätt slutet lock. Finnes koklåda så kan den användas då vi hava tillgång till färska grönsaker och potatis.

Angående koklåda så rekommenderades sådan varmt av fru Dalström. Men i brist därav fick jag ett återupplivande av det ofta omtalade sättet att koka i papper och experimenterade även därmed i helgdagarna vid kokning av risgrynsgröt. Kan därför rekommendera sättet till den som ej försökt därmed och på samma gång ge anvisning, ifall det fallit i glömska.

Man söker beräkna hur mycket mjolk man behöver till de risgryn, som skola kokas, en kaffekopp risgryn till en liter mjolk går visst rätt bra. Kokar upp mjolken och rör i de skällade risgrynen. Då gröten är i full kokning lägges locket ordentligt på och man slår in pannan noggrant i 10—12 tidningar och gröten får stå på detta sätt i 7—8 timmar, efter vilken tid den är färdig och behöver endast ett litet uppkok för tillsättning av salt och socker o. s. v.

S. S.

Föräldraskap och raskultur.

I.

Då jag här för Morgonbris' räkning kommer att lämna en del brottstycken ur "Föräldraskap och Raskultur" av C. W. Saleeby, så hoppas jag detta spörsmål alldeles speciellt skall intressera våra kvinnor.

Den tanken, att alla krafter måste spännas för att målmedvetet höja mänskligheten, börjar slutligen efter århundradens "döds-sömn" vakna till liv. Plato* förde redan i sin "Staten" fram de tankarna, fastän på ett för oss föga tilltalande sätt.

Våra dagars läkare ha delvis tagit upp samma tankar och gjort dem lämpliga för vår tids människor och ras-hygienen, läran om hela släktets höjande, hör i nuvarande tid till ett av de viktigaste spörsmålen.

Närmast berör denna fråga de be-folkningslager, som leva under de ogynnsammaste samhällsförhållandena, men givetvis drabbas alla samhällsklasser av gemensamma faror. Särskilt blir detta fallet med de s. k. rasgifterna, bland vilka alkoholen är ett av de för släktet skadligaste, ty alkoholgiften brukas i lika stor utsträckning inom alla klas-ser.

Det är i våra dagar från England frågan om folkrasens höjande först utgått och de praktiska engelsmännen ha genom en rad författare, varibland Galton och Saleeby äro mest kända, sökt kasta ljus över mänsklighetens förädling — i såväl fysisk som psykisk måtto.

Vad som gör utredningen av dessa frågor så tilltalande hos de engelska författarna fr. o. m. Darwin och t. o. m. de allra nyaste, som en Galton, är, att de alla gå ut ifrån den synpunkten, att människorna själva äro så tillvida ansvariga — att det beror på dem själva hurudan mänsklighetens framtid skall gestalta sig. D. v. s. frälsningen ligger hos oss själva. I inledningen säger Saleeby: "Det som huvudsakligen skiljer människan från de lägre djuren och växterna är, att hon icke behöver taga livet sådant det är, att hon icke endast anpassar sig efter sin omgivning, utan att hon själv skapar sin värld. Om våra förfäder hade tagit livet sådant det är, världen sådan de funno den och lämnat den efter sig i samma skick, så skulle vi den dag i dag är knappt varit stort annat än upprättstående apor. För dem som omfatta en så hopplös lära är denna bok ej skriven."

Sedan vi ha detta klart för oss, att det måste vara en målmedve-

ten planmässig vilja som leder människosläktets utveckling, så förstå vi bättre följande hjärtebedärande skildring, som författaren ger av mor och barn, och hans bittra anklagelser mot samhället! Han säger:

"Tvingad härom kvällen att av bristande plats utanpå sätta mig inuti en autobus befann jag mig mitt emot en torvtigt klädd kvinna med en vigselring på fingret och ett barn i famnen. Barnet var insvept i en svart sjal och ansiktet var icke synligt. Barnet tycktes sova. Vid denna tid på dagen borde det ha legat i sin lilla säng. Moderns ansikte väckte känslor, som en sonett av Wordsworth* kunde ha givit uttryck åt eller en tavla av en målare, själf full som en Rembrandt** eller en Watts, sådana som vi förgäves söka bland våra dagars konstnärligt och litterärt begåvade. Här var bilden av moder och barn, vilken alla de stora historiska religionerna från buddhismen till kristendomen ägnat sin tillbedjan; bilden som symboliserar det sublimes djupare och skönare än någon annan, på vilken människan, själf en gång ett sådant barn, kan vila sina blickar; bilden, som ensam för sig sammanfattar människosläktets tillvaro och de oföränderliga villkoren för allt mänskligt liv och alla mänskliga samhällen, en påminnelse på samma gång om vår individuella dödlighet och vårt släktes dödlighet; den bild som ensam kan, om det är möjligt, förena oss med döden; bilden av det, som allena förmår helga kärleken mellan könen, bilden av moderskapet, utövande sin gärning, kvinnans högsta plikt och högsta företrädesrätt.

Denna kvinna, som syntes så helt omedveten om värdigheten i sin hållning, sitt uppträdande och om kontrasten mellan henne och den vrångebild av en kvinna, som, klädd efter sista modet, satt bredvid henne och icke skänkte henne en tanke eller en blick eller ens utrymme nog för den arm, som kröktes för att hålla den dyrbara bördan, kunde väl vara omkring en trettio-två eller trettio-tre år gammal, ifall tiden skall mätas efter jordens omlopp kring solen. Mätt med en mer tillförlitlig mätare var hon tydligen gammal, hennes ansikte var färglöst och färat, ytterligt uttröttat, men dock stilla och milt — icke jublande, som det borde ha varit, men med lugnet hos den, som ej längre har något att hoppas. Det såg ut som om hon icke orkade sluta barnet intill sig och

armarna lågo i hennes knä, men hon böjde i stället ned sin kropp mot barnet. Hon såg rakt framför sig och varken på mig eller på de förbiilande skenbilderna, hon tycktes icke se på någonting. Hennes ögon stodo öppna, men de voro alltför trötta för att kunna se. Ansiktet var ej vackert, det hade varken dragens eller färgens eller intelligensens skönhet, men moderskapet gjorde det fullkomligt skönt, och jag föreställer mig att hon omfattade någon slags religiös tro, som oaktat allt höll henne uppe. Färgen på hennes kinder och läppar skvallrade om blodbrist, om behov av sömn, av vila och sinnesro. Troligen kommer hon att dö av lungshot, innan fem år gått till ända, och med all säkerhet kommer hon aldrig att hålla ett barnbarn på sin arm. Läkaren skjuter kanske skulden för detta på tuberkulosbacillen, men en profet skulle skjuta skulden på läsaren och mig.

Medan vi läsa och skriva, politisera eller roa oss, utträttar denna kvinna och otaliga liknande henne det väsentliga arbetet i livet. Förgängelsen väntar på oss såväl som på henne och på dem, och inom några få år skola hennes barn och deras vara människosläktet. Vi behöva en profet, som ropar högt och icke skonar oss, som förkunnar för oss att om sådant är det öde, som väntar mödrarna i de lager, vilka ge upphov till det övervägande flertalet av våra barn, då må vår nation aldrig så mycket räkna Shakespeare och Newton* till sina förgångna storheter och gamla världsväldens länder till sina nuvarande besittningar, men någon framtid kommer den aldrig att få. Falla nationen ned och tillber, vad den behagar kalla "framgången", men har varken ögon eller tårar för sådana brister som dessa, då må den vandra som i sömn sin väg fram med sitt okänsliga hjärta och vägledd av sina blindade ögon, men den går icke i den sömn som är livets, utan i den som leder till döden, den har redan fått sin dom, och skall den kunna frälsas, så hjälper det föga att "vidga grunden för" beskattningen "eller att i kyrkorna lära menigheten åkalla den heliga modern och det heliga barnet, när moderskapet hädas så gott som vid kyrkportarna."

Kata D—m.

Till kriget är kasernen verkligen en värdig förskola, ty kriget är den ruskgaste och smutsigaste av alla hanteringar; det skall vara så smutsigt att man efteråt skäms att röja hemligheten, som dock är tämligen känd. Även hjälten, härföraren lär icke undgå naturens obevekliga

* Engelsk diktare.

** Rembrandt världsberömd målare. Watts likaså.

* Shakespeare en av världens yppersta dramatiska författare. Newton, vetenskapsmannen, som upptäckte tyngdlagen.

* Grekisk filosof, som levde 400 år före Kristus.

lag, när elden öppnas, ty kroppens muskler lyda icke den mest energiska och modiga själ. Därför har också slutligen en del mänskliga människor börjat vakna och reflektera på det opassande i att Stater och Nationer stämma möte för att slåss. Och de resonera så här! Om två individer råka ihop sig och slåss, så 1) anses detta »busigt». 2) kommer polisen. Hyvsade människor söka göra upp saken i godo eller gå till domstol. Om två kommuner icke kunna förlikas, så går icke kommunalstämman ut med påkar och gårdsgårdstörar, utan saken hänvisas till Landshövdingeämbetet eller annan vederbörlig domstol.

Men när nationer retas ihop, av provokatörer, spioner eller agenter, då glömmar man sig vara bildad människa, och busen är genast framme!

Vid tanken på detta enkla sakförhållande beslöt man sig för att även hänskjuta internationella tvister till en domstol. Men det behagade icke militären; ty militär önskar alltid krig. Då tiga lagarna, äganderätten, den heliga, upphör att vara till; man bara rekviderar (utan att betala!); landets banker plundras; officersväxlarna inlösas icke; skatten blir obetald; man intränger och slår sig ned i landsmännens bostäder, och rekviderar det bästa, som husets döttrar få bära fram. Då är varje soldat anarkist.

August Strindberg.

(Ur Czarens kurir eller Sägfilarens hemligheter.)

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden

Folkpensionering.

Folkförsäkring.

Livförsäkring.

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Postsparbanken

Statens garanti. Motböckerna gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahålles.

Arbetarebanken

Avdelningskontoret: Kungsgatan 20.

Hemsparbössor kostnadsfritt.

C. W. SCHUMACHER, Kungl. Hovleverantör

17 Norrlandsgatan 17
STOCKHOLM

SPIS- och KNACKEBROD

Många sorter, oöverträffade i välsmak och näringsvärde.

Följande utlåtande föreligger om dessa tillverkningar:

»På begäran av Herr Fabrikör C. W. Schumacher har jag under flera år upprepade gånger dels övervakat tillverkningen av, dels analyserat av honom tillverkade sorter av *delikatess-spisbröd, spisbröd* och *knäckebröd*.

Jag har därvid funnit, att dessa Herr C. W. Schumachers brödsorter på grund av *högt näringsvärde* (hög halt av stärkelse och protein) *renhet* (frihet från främmande inblandningar) samt *torrhet och mörhet* (vattenhalt mindre än 10 procent) äro att anse såsom stående i främsta rummet beträffande kvaliteten. Klihalten är ringa och ej större än den för prima bröd av dessa sorter normala.

Stockholm den 8 april 1911.

G. Lagerheim, Professor vid Stockholms Högskola.

OBS! "Svenska veckans" omtyckta nyhet Stella spisbröd rekommenderas.

Bengt E. Pettersson

SKOMAGASINER

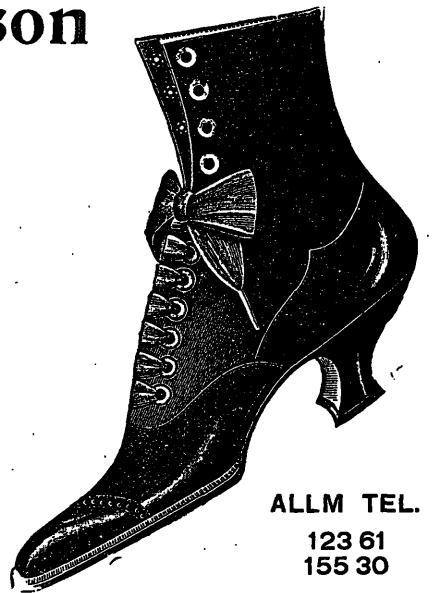
92 DROTTNINGGATAN 92

5 OLOFSGATAN 5

Välsorterat lager av starka, eleganta och moderna skodon för damer och barn.

OBS! Alla slags beställningar emottagas och utföras skyndsamt.

Reparationer emottagas och utföras väl och billigt.

ALLM TEL.

123 61
155 30

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiembefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. förmaner.

Furulunds soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte tredje tisdagen varje månad i godtemplarsalen kl. 1/2 8 e. m.
Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.
Styrelsen

Hälsingborgs soc.-dem. kvinnoklubb avhåller möte 1:sta och 3:dje onsdagen i månaden i Furutorpssalen kl. 8 e. m. Sjukassan har uppbörd andra mötet i månaden.
Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.
Styrelsen.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.

Fleminggatan 59 B.

Depositions-Ränta } 4 1/2 proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 1/2 proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.